

Ker pa je potrebno, da ne samo družbe kmetijske in deželni odbor prevdarjajo to stvar, ampak da tudi naši kmetje in občine na Slovenskem jo v pretres vzamejo, vsaj se tiče njihove lastnine, zato smo mislili, da je potrebno, povedati tudi njim, kar se bode začelo obravnavati prihodnje leto, da se kmetovalci sprijaznijo z novo napravo, o kateri bodo tudi oni imeli tehtno besedo.

Dr. Jan. Bleiweis.

O predivstvu na Dolenjskem.

Spisal Andrej Piskar.

Bila sta letos zopet kmetijska shoda (tabora) v Šmartnem pri Litiji in v Loki v ta namen, da bi se umno pridelovanje lanu in izdelovanje prediva vtrdilo in razširilo.

Prekrasna okolica Šmarska in Litijska bi bila tudi v kmetijskem oziru jako blagonosna, ako bi bila zemlja bolj enakomerno razdeljena, kajti tukaj nahajamo jako velika posestva, ki imajo zemlje skoro preveč, zraven teh pa kmetije, ki jim veliko tega manjka, kar bi pri rednem gospodarstvu moralo biti. V tej okolici sejejo in pridelujejo jako veliko lanu, posebno okoli Jablane in Hotiča.

K shodu je prišlo precejšnje število gospodarjev z vse okolice, posebno tisti, kateri se s predivstvom bolj pečajo. Prav pazljivo so poslušali ves poduk in razpravljali smo marsikatero kmetijsko zadevo, ter so se za vse prav zanimali. Posebno je kmete veselilo to, da sem jim obljubil priti naslednje dni po vaséh na dom, da bi se tem določeneje pogovorili o vsakovrstnih kmetijskih zadevah tega kraja.

Obiskal sem potem več vasi po okolici, v katerih se s predivstvom bolj pečajo in večidel povsod z dobrim vspehom. Pogovorili smo se po domače o vsakovrstnih razmerah, in veselo je bilo videti, kako se je zbralo tu in tam staro in mlado, ter prav pazljivo se vdeleževalo razgovorov in pretresovanja teh in onih gospodarskih reči. Ne bil bi mislil, da se tukaj kmetje tako zanimajo za poduk. Pa naj ne misli kdo, da smo debatirali po dvoranah ali pri vinu za mizo. Kaj še, — naše zbirališče bilo je dvorišče; sedeli smo na lojtrah vozov; pred nami je bil gnojni kup, krog nas so skakale ovce in mukala goveda. To je učilnica za kmetijskega učitelja, kjer se dá govoriti z ljudstvom po domače in se more pridobiti za poduk.

Kakor sem rekel, sta zemlja in podnebje za kmetijstvo tukaj jako ugodna, toda gospodarske razmere so neugodne. Tukaj je mnogo velikih posestev, katera imajo lepo zemljo, posebno gozde in travnike; navadne kmetije pa so majhne in jim manjka gozdov in travnikov. Kjer pa ni travnikov, tam ni živinoreje, in kjer ni živinoreje, tam ni gnoja, in kmetija ne velja nič. Če, na priliko, Gorenski kmet na svojem posestvu redi 12 do 16 glav goveje živine, je redi tukajšnji komaj 6 do 8, in pri tem mora še vso slamo porabiti za krmo, ker mu manjka sená. Steljo in drva za kurjavo morajo večidel kupovati od daleč, ker nimajo gozda. Gospodarji izdajejo na leto po 80 gold. za steljo in drva. Žalostno pa je to, da so mnogi izsekali še to malo gozda, kar so ga imeli, da se vidijo zdaj po nekkih rebrih skoro prazne goličave. Dan na dan so plavili najlepše smreke in jelke po Savi do premogovih jam v Zagorje, Trbovlje in Hrastnik, pa vozili bukove hlode na železnico in podloge (švelarje), dokler so kaj imeli. Nekateri so pokončevali gozde lahkomišno, a večina bila je prisiljena iskati denarja tam, kjer se je dal dobiti, ker dohodki so pri kmetijstvu le pičli, davki in stroški pa silni. Kjer je davkova eksekucija vsake

kvatre za petami, ondi res ne moremo zameriti kmetu, če prodá zadnji klin iz gozda, da se reši silnih zadreg. Ali kaj bo vprihodnje? To je vprašanje, resnega premislika vredno za marsikateri kraj naše Dolenske strani.

Pri takih razmerah so dohodki tukajšnjega kmetovalca majhni. Ker imajo malo zemlje in jim manjka klaje, je živinoreja le na nizki stopinji in komaj za domače potrebe in le tu in tam jim nekaj dobička vrže. Žita komaj boljši kmetovalci pridelajo za potrebo, srednji ga morajo kupovati, posebno v slabih letih. Za prodaj imajo samo nekaj fižola, katerega tukaj precéj sadijo, in pa kaj malega pšenice. Največ jim vrže še predivo in laneno seme. Nekdaj so sejali še več lanu; al zdaj so ga zelo opustili, ker jih izdelovanje preveč stane, ker so delavci predragi, tako, da nazadnje gospodarju malo dobička ostane. Ko sem kmetovalcem pripovedoval in prigovarjal, da bi se tukaj z velikim pridom napravila predivnica (izdelovalnica za predivo), v kateri bi se z manjšimi stroški napravilo boljše blago, so vsi od kraja rekli: napravite nam tako predivnico, in potem bi mi sejali še enkrat toliko lanu; al zdaj ga ne moremo izdelati, ker nas preveč stane, pri vsem tem pa je še blago slabo.

Tukaj bi bila predivnica res na pravem mestu, ker se prideluje že zdaj v celi okolici kakih 800 do 1000 centov prediva, katero vse bi se dalo v taki izdelovalnici izdelati. Ali težava je, jo napraviti, ker kmetje niso premožni, veliki posestniki pa se tudi malo zanimajo za napredek v kmetijstvu. Premožnejši obrtniki in trgovci pa se v današnjih kritičnih časih kaj neradi poprimejo novega podvzetja, katero jim še ni po vsem znano. Al o tem bomo govorili še pri drugi priliki.

To je površni obraz navadnega kmetijstva v tej okolici, kolikor sem opazil pri tej priliki. O velikih posestvih govoriti ni moj namen in o obrtniji in trgovini znabiti spregovorim o posebni priliki. Stanje kmetijstva tukaj in po Dolenskem sploh je na mnoge strani vredno resnega premislika.

Kmetje, zdramite se!

Na noge gospodarji! ne spite, zdramite se. Časi so hudi, zato je treba umnega kmetovanja, ki nam več dohodkov donaša. Da pa morejo umno gospodariti, je razen družega tudi treba kmetijskih strojev (mašin): posebno pa mlatilnic, slamoreznic. Govoriti pa hočem le najbolj o mlatilnicah, ki so neprecenljivo orodje kmetu. To govorim iz skušnje, ker tudi jaz imam eno. Al naši kmetje na Dovjem jo malo čislajo, ker ne poznajo še dobrote njene. Žalosten sem že moral slišati od marsikoga: čemu ti je vendar ta „leier-kosten“? Jaz pa si mislim: „Bog daj neumnim pamet“ in obžalujem, da pri nas še spi napredovanje kmetijsko.

Mi zdaj, ko imamo mlatilnico, o 3 dneh vse žito omlatimo, ko smo ga poprej po 14 dni mlatili, in mi že drugo in tretje delo končamo, naše kmete le še slišim palavkati po stari navadi s cepci, kakor da bi drug družega hotel pobiti.

Ne zavržimo starih dobrih navad, pa tudi novih iznajdeb ne, če so boljše od starine. Veselo je slišati gromenje mlatilnice v vasi, in gledati, kako da gre delo hitro izpod rok. Res je, da kmet si težko napravi vse, česar potrebuje, ker je obložen s preobilnimi davki; al to nas ne ustraši tako, da bi nam popolnoma podrlo veselje do novih reči. Pustimo raji krčme, in privoščimo si raji kak glažek vinca včasih domá, v velikem delu nam ga je zelo potrebno.

Gospodarji, pridite le mojo napravo pogledat, ki je bila že v 20. in v 27. listu letošnjih „Novic“ omenjena in v „Pratiki“ novega leta naznanjena, en sam človek

jo lahko goni! To še enkrat rečem in gotov sem, da ne bo treba „pratiki“ plačati poti na Gorensko.

Priporočam pa tudi slamoreznice; tudi te mašine so zelo koristne.

Kmetu je potreba tudi „Novic“ in drugih podučnih bukev, da se iz njih uči potrebne reči. Veliko je pri nas še praznega sveta, veliko pa tudi slabo obdelanega; gnojnica, zabéla zemljiščem, se po slabih zemljiščih zgublja in ko „rujava voda“ odteka se kmetom, ki ne vedó z gnojem umno ravnati.

Al predaleč sem zašel, ker namen moj je bil, naše gospodarje le opozoriti na koristne mašine.

Miha Lakota, kmet na Dovjem.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca decembra.

Dné Leta

16. 1788. Je bila ena najhujših zim na Nemškem; mraza je bilo ta dan v Bremenu 35 stopinj, v Draždanih 32 in v Berlinu in Weimaru 28 stopinj.
16. 1844. Je kmetijska družba v Sigmaringu napravila veliko pojedino konjskega mesa, da se s tem odstrani vraža, kakor da bi konjsko meso ne bilo dobro za vžitek.
17. 1813. Je umrl v Parizu Anton Avguštin Parmen-tier, ki se je po izvrstni svoji učenosti od revnega apotekarskega fanta povzdignil na stopnjo vélikega nadzornika zdravništva na Francoskem; njemu se imajo Francozje zahvaliti za vpeljanje krompirja in pa napravljane močeca (štirke).
18. 1719. So na južnem Francoskem obirali češnje in tresli zrela jabelka v drugič to leto, ker so drevesa oktobra meseca vdru-gič cvetela. Bila je to najgorkeja zima, ki jo svet pomni.
19. 1787. Ukaz cesarja Jožefa II. zapoveduje grajščinskim uradnikom pristop h kmetijskim družbam zato, da morejo po skušnjah na grajščinskih zemljiščih potrditi to, kar znano-st kmetijska uči, in kar so skušnje potrdile, v različnih deželah potem razširiti.
20. 1740. Je strašen vihar na Avstrijskem, Če-skem, Moravskem, Šleskem in sploh po vsej Evropi nepopisljivo škodo naredil s tem, da je podrl strehe, hiše, gradove, posebno pa cele gozde, pa tudi grozno škodo učinil na morji.
22. 1839. Se je po priporočilu vladnega svetovalca Kriza v zboru družbe kmetijske Dunajske vpeljala Seidl-nova mlatilnica v doljni Avstriji.

Gospodarske novice.

Pomoč zoper trtno uš.

Francoski konzul v Kantonu v Kini priporoča nasadbo Kitajskega (Kineškega) drevesa, kateremu je ime „Elaeococca vernicea“ (Eleokoka). On pravi, da s tem drevesom (menda oljem njegovim?), ki se je po semenu tudi že v Evropo zaplodilo, Kitajci bele mravlje preganjajo, ki so jim velika nadloga. Noben mrčes ne

strpi smradú tega olja. — Ker Elaeococca v tem svojem olji tudi oni firnež ima, zaradi katerega sloví Kitajski lak, vredno bi bilo — piše imenovani konzul — zasadi-ti to drevó tudi v toplih krajih Evrope. Skušnje, v Toulonu narejene, so kazale, da mu je podnebje juž-nega Francoskega všeč.

Slovensko slovstvo.

* *Magnetizem, elektrika, toplota in svetloba.* Filo-zofično-fizikalen načrt. Spisal Anton Urbas, stolni korar v Ljubljani. *) V Ljubljani 1876.

Pod tem naslovom je prišla na svetlo v slovenskem, v nemškem jeziku pa z imenom „Magnetismus, Elek-tricität, Wärme und Licht. Philosophisch-phisikalische Skizze“, jako interesantna knjižica, ki na malih 33 stranéh obdeluje ogromni material, ki ga nam kaže napis knjige. Pisatelj se ne spušča v nadrobno razkladanje magnetizma, elektrike, toplote in svetlobe, ampak v kratkih aforizmih — načrtih — izreka rezultate svojih študij, in to tako odločno tudi takrat, kedar podira, kar fizika in kemija dandanes ne učite, da se strokov-njak res večkrat čuditi mora drznosti pisateljevi. Vkljub vsemu temu je knjižica vsakako interesantna in v vsem priča mislečega duhá, ki si je upal v skriv-nostno delalnico natvore podati, iz katere izvirajo pri-kazi magnetizma, elektrike itd. Namen pisateljev je, bralcem odkriti bistvo in življenje natvore, zato se mu je treba zdelo preiskavati prikaze gori navedene četvorice. Konečno moramo s pohvalo priznati prevod slovenski, ki je jako težaven o predmetih filozofičnih in fizikaličnih, ki si jih je gosp. pisatelj izbral za svoje študije.

* *Vabilo na naročbo „Zvona“.* Tudi prihodnje leto bode izhajal „Zvon“, izpremenjen po notranji osnovi in vnani opravi. Za ekspedicijo se bode bolj skrbelo, in mi le obžalujemo, da je prejšnje opravništvo „Zvona“ tako brezvestno svoje opravilo opravljalo. Mi želimo, da „Zvona“ ne bode noben omikan Slovenec med svo-jimi knjigami pogrešal, ker za „Zvon“ bodo pisali naj-odličnejši slovenski pisatelji: prof. dr. Celestin v Za-grebu, prof. Erjavec v Gorici, prof. Levec, Pleteršnik, Šuklje in Wiesthaler v Ljubljani. Gosp. Jurčič bode pisal za „Zvon“ daljšo izvirno povest „Lepa Vida“. Pesmi je obljubila gospá Lujiza Pesjakova in vsi drugi najodličnejši slovenski pesniki. Po takem bode „Zvon“ glasilo slovenske inteligencije, v katerem bo kazala, kaj more iz sebe na slovstvenem polji. — „Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto; 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Opravništvo „Zvona“.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Iznova prepričan, da birokracija je, kakor povsod, tudi Novemu mestu môra, ki tlači narodno gibanje, od-rinem čez dva dni proti Mirni peči. Vreme bilo je krasno, solnce pripekalo tako, da po njegovi sili izgu-bim zadnje v Gorjancih nalezeno trganje po udih. Krajšal mi je dolgo in samotno pot krasen pogled po vinskih goricah ob desni; kalili pa mi veselje gradovi,

*) Zdaj tudi stolni župnik.